

18. Васильченко В. Система і порядок набуття спадщини з новим цивільним законодавством // Держава і право. – 36. наук. праць. Вип. 22. – 2003. – С. 299-306.
19. Заїка Ю. О. Спадкове право України в Україні: Становлення і розвиток : монографія. – К. : КНТ, 2007. – 288 с.
20. Панченко М. І. Цивільне право України : навч. посіб. – 2-ге вид., стер. – К. : Знання, 2006. – 538 с.
21. Ромовська З. В. Українське цивільне право. Спадкове право : підручник. – К. : Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2009. – 264 с.
22. Рябокони Є. О. Спадкове правовідношення в цивільному праві : монографія. – К. : Віпол, 2002. – 268 с.
23. Харитонов Є. О., Дрішлюк А. І. Цивільне право України. Елементарний курс : навчальний посібник. – Суми : ВТД “Універсальна книга”, 2006. – 352 с.
24. Яровий Я. Відкриття і прийняття спадщини та здійснення спадкових прав // Юридичний журнал. – 2005. – № 5. – С. 88-93.

Ковальчук Я. В. Некоторые теоретические аспекты правового статуса субъектов права на обязательную долю в наследстве

В данном исследовании выясняется правовой статус физических лиц, которые владеют правом на обязательную долю в наследстве. В частности, автор, анализируя взгляды учёных-цивилистов на указанную проблему, разделяет точку зрения тех учёных, которые утверждают, что приведённых участников процесса наследования можно называть специальными наследниками.

Ключевые слова: завещание, завещатель, наследование, наследственное право, наследство, специальный наследник, обязательная доля в наследстве, свобода завещания.

Kovalchuk Y. Some theoretical aspects of the legal status the actors rights compulsory portion of the inheritance

Elucidation of name of physical persons are examined in this research, what regardless of maintenance of testament own a right on obligatory part in an inheritance. In particular, an author, examining the looks of scientists-civilists to the noted problem, divides the point of view of those research workers, which assert that the indicated participants of process of inheritance can be named necessary or heirs.

Keywords: freedom of testament, heritage, inheritance, inheritance law, natural portion of the inheritance, necessary heir, testament, testator.

Шимон С. І.

**Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова**

**СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ “МАЙНОВІ ПРАВА”
ТА “ПРАВО ВЛАСНОСТІ” В НАЦІОНАЛЬНОМУ І МІЖНАРОДНОМУ
ПРАВІ ТА ЗАРУБІЖНИХ ПРАВОВИХ СИСТЕМАХ**

У праці розглядаються термінологічні проблеми категорій “майнові права” та “право власності” в національному праві, праві зарубіжних країн і практиці Європейського Суду з прав людини; обґрунтовується доцільність коригування автентичного тексту перекладу статті 1 Протоколу № 1 Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод, закріплення в законодавстві України принципу рівного захисту всіх видів майнових прав, а також про поширення правового режиму об’єктів права власності на всі майнові права.

Ключові слова: право власності, майнові права, об’єкти майнових прав, захист майнових прав Європейським Судом з прав людини.

Цивілістика використовує цивільно-правові поняття як найусталеніші форми і категорії, що відображають головні надбання юридичної науки і практики, оскільки вбирають найважливіші ознаки правових явищ. Проте питання про значення правових понять оцінюється в юридичній літературі по-різному. Узагальнюючи наукові погляди на це питання, С. С. Алексєєв свого часу виділив три основні позиції вчених. Перша зводилася до заперечення методологічного значення правових понять; друга – визнавала за ними відносно методологічне значення, оскільки вони виражають філософський зміст права, правознавства; третя – стверджувала самостійне методологічне значення юридичних понять і категорій в межах правової доктрини [2, 135-136]. Врешті, в правовій теорії превалує остання зі згаданих позицій – юридичні категорії розглядаються як невід’ємна частина правової методології. Так, вітчизняний правник П. Є. Недбайло підкреслював, що спеціальні наукові поняття виступають складовою частиною правової методології [18, 139]. А. М. Васильєв зазначав, що оскільки правові категорії відображають достовірні наукові знання, остільки вони використовуються для подальшого поглиблення наукових поглядів на право, для підходу до ще не розкритих його якостей, для розгортання новітніх теоретичних конструкцій [5, 65]. Включав до складу правової методології різноманітні теорії, конструкції, поняття В. А. Шабалін [24, 17]. У більш сучасних працях поняття і категорії розглядаються як безумовна невід’ємна складова методології правової науки [16, 99-120].

Точне визначення змісту певного поняття необхідне як задля “суворості теоретичних конструкцій”, так і для правової практики [23, 114]. Вдосконалення змісту окремих дефініцій та уніфікація понятійного апарату є однією з важливих проблем ефективного застосування положень цивільного законодавства, [14, 287] адже, за відомим латинським висловом, значення слів є душею закону (*Sensus verborum est anima legis* [19, 67]). Як зазначав відомий французький правознавець Р. Саватьє, в юридичних конструкціях і поняттях (термінології) виражається ціла гама абстрактних правових ситуацій, за допомогою яких аналізуються конкретні питання й вирішуються поставлені практикою проблеми [22, 32].

Правові поняття є складовою системи правничої термінології, яка використовується в певній галузі юридичної науки [6, 266-267]. Терміном є слово, яке обов’язково співвідноситься з певною одиницею відповідної логіко-понятійної системи в змістовному сенсі термін – це “назва” поняття. Правовий термін – це одиниця юридичної мови, що наділена спеціальним значенням, яке склалося стихійно чи внаслідок свідомої правотворчої діяльності, що може бути виражене у словесній формі чи в будь-якому формалізованому вигляді достатньо точно й повно (на даному рівні розвитку науки) відображає головні сутнісні ознаки відповідного поняття. Відтак, наукове тлумачення понятійного апарату має важливе теоретичне значення, є одним із завдань юридичної науки у контексті теоретичного обґрунтування практичних рекомендацій по застосуванню правових норм, у тому числі нововведень у понятійному апараті цивільного права. Правові поняття виступають важливим елементом техніки права, чинником точності й чіткості аналізу певних явищ, що дозволяє теоретично переосмислювати, ідентифікувати, систематизувати правові феномени, полегшити їх вивчення, пояснення й розуміння.

Очевидною є термінологічна проблема понять “майнові права” і “право власності” в національному праві та тлумаченнях практики Європейського Суду з прав людини (далі – Європейський Суд) по застосуванню відповідних положень Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод 1950 р. [21] (далі – Конвенція). Зокрема, назва ст. 1 Протоколу № 1 до Конвенції (далі – Протокол) вказує на її спрямованість виключно на захист права власності, натомість Європейський Суд поширює її дію й на інші ситуації. Хоча в перекладах постанов Суду щодо ст. 1 Протоколу фігурує термін “власність”, Суд зазначає, що за змістом ст. 1 “власністю” може бути й “судовий позов”, й інші явища. Істотні відмінності існують і в баченні цих понять в різних правових системах: якщо у вітчизняному праві зберігається римсько-правове розуміння права власності, то доктрина зарубіжних країн тлумачить його значно ширше.

Актуальність цієї праці зумовлена потребою дослідити вказані відмінності, а метою є формування пропозицій щодо уникнення суперечностей у тлумаченні категорій “майнові права” і “право власності” у національному, міжнародному та зарубіжному праві та практиці Європейського Суду. Це необхідно у зв'язку з тим, що в Україні діє Закон від 29 листопада 2001р. “Про визнання та виконання в Україні рішень іноземних судів” та Закон України від 23 лютого 2006 року “Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини” [20], який зобов'язав суди України застосовувати практику Суду як джерело права. Тому важливим є з'ясування ступеня обов'язковості і шляхів застосування підходів Європейського Суду з тим, щоб зберегти традиційне розуміння права власності як речового права і водночас забезпечити виконання державних стандартів у галузі захисту прав, передбачених ст. 1 Протоколу.

Буквальний україномовний текст ст. 1 Протоколу дає підстави вважати, що вона гарантує безперешкодне володіння майном, неприпустимість позбавлення права власності, а назва статті вказує на те, що вона спрямована на захист права власності. З цього слідував би висновок, що в контексті даного положення Конвенції терміном “майно” позначені тільки об'єкти права власності. До таких об'єктів за українським законодавством належать виключно речі. Це впливає з аналізу розділу I “Право власності” книги третьої “Право власності та інші речові права” ЦК України, попри те, що тут застосовуються терміни і “майно”, і “речі”.

Зрозуміло, що демаркаційна лінія між розумінням “права власності” в національному праві та в контексті ст. 1 Протоколу має пролягати через систему об'єктів цього права. Практика Європейського Суду свідчить, що він у тлумаченні права власності виходить за речові межі, поширюючи його на інші майнові права (права вимоги присуджених сум, на одержання соціальних виплат, пенсій, інші права, що мають майнову цінність).

Всупереч цьому всі норми, що передбачають підстави набуття права власності в ЦК України, підкреслюють речову (предметно-матеріальну) природу об'єктів права власності. Приміром ст.ст. 331-333, 335-339, 344, 345 прямо вказують на речі; ст. 334 оперує терміном “передання майна” шляхом вручення його набувачеві або перевізникові, організації зв'язку тощо для відправлення, пересилання набувачеві майна, що можливо лише щодо речей. Річчю ж відповідно до ч. 1 ст. 179 ЦК України

визнається предмет матеріального світу, щодо якого можуть виникати цивільні права та обов'язки. Разом з цим, ч. 1 ст. 316 вказує на те, що правом власності є право особи на річ (майно), що в буквальному розумінні могло б означати, що об'єктом права власності є майно в широкому його сенсі. Однак, вже ч. 2 ст. 317 підкреслює “предметність” об'єкта права власності, оскільки зазначає, що на зміст права власності не впливають місце проживання власника та місцезнаходження майна; останнє означає, що йдеться про матеріалізований предмет дійсності. Ця ж позиція підтверджується вказівкою у ч. 1 ст. 323 на те, що ризик випадкового знищення та випадкового пошкодження (псування) майна несе його власник, якщо інше не встановлено договором або законом; зрозуміло, що “пошкодження, псування” неможливе щодо безтілесних явищ.

Однак, ці положення не зовсім узгоджуються з вихідною нормою ст. 190 ЦК України, яка не тільки визначає, що майном як особливим об'єктом вважаються окрема річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки (ч. 1), але й зауважує, що “майнові права є неспоживною річчю; майнові права визнаються речовими правами” (ч. 2). Такого уточнення в первісному варіанті ст. 190 ЦК України не існувало, воно було зроблено в процесі внесення змін до кодексу в грудні 2005 р. Які ж наслідки має таке доповнення?

Вітчизняні науковці вважають, що згадане та деякі інші підходи законодавця є свідченням непослідовності в питаннях майнових прав та права власності. Так, В. І. Нагнибіда, зауважує, що, незважаючи на значно ширше значення поняття майна порівняно з річчю, законодавець у розділі II книги третьої ЦК України оперує категорією “речові права на чуже майно”. Отже, вважає вчений, закон допускає можливість встановлення права власності на суб'єктивне право (враховуючи, що воно є складовою майна), а це “абсолютно не узгоджується з принципами правового регулювання вітчизняного правопорядку, оскільки об'єктами речових прав можуть виступати індивідуально-визначені речі; крім того, правомочності володіння, користування та розпорядження окреслюють саме можливості власника щодо господарського впливу на річ і аж ніяк їх не можна використати для визначення можливостей поведінки уповноваженої особи”. Згаданий автор стверджує, що в межах національного правопорядку така конструкція не узгоджується з усталеним механізмом встановлення та переходу прав на чужі речі [17, 19-20].

На нашу думку, така категоричність, можливо, є дещо поспішною. Слід мати на увазі, насамперед, те, що закон визнає майнові права предметом різноманітних договорів (купівлі-продажу, міни, найму), а суспільна практика свідчить про те, що майнові права дуже широко використовуються в якості об'єкта цивільного обороту. Однак, законодавством не встановлено правил обігу таких об'єктів у цивільних правовідносинах; визначення ж їх на законодавчому рівні є неминучим. Оскільки правила обігу в цивільному обороті матеріалізованих об'єктів в положеннях про конкретні види договорів (купівлі-продажу, найму тощо) встановлено, остільки законодавець поширює ці правила на інші (нематеріальні) об'єкти цивільних правовідносин. Спроба зробити це шляхом внесення відповідних уточнень в положення, які стосуються кожного виду договору була б невиправданою з точки зору юридичної техніки та й, очевидно, недоцільною. Тому законодавець зробив це шляхом

уточнення у загальній нормі, яка визначає поняття майна і вказує, що майнові права визнаються речовими правами і вони є неспоживною річчю. Таким чином, положення ч. 2 ст. 190 ЦК України означають ніщо інше, як поширення на майнові права режиму об'єктів права власності.

Повертаючись до практики Європейського Суду, зазначимо, що Суд прямо вказує, що ст. 1 Протоколу гарантує по суті “право власності” [1]. Таке тлумачення, здавалося б, є природним, особливо враховуючи те, що зумовлене використанням у тексті статті термінів: “property” (англ.), “propriete” (франц.), що означають “власність”. З другого боку, будь-яке тлумачення положень Конвенції завжди здійснюється в контексті її цілей, тому, як зазначається в конституційних доктринах і прецедентній практиці США та країн Європи, конституційне поняття власності не завжди збігається з його соціально-правовим значенням. Конституційний Суд Німеччини в одному зі своїх рішень підкреслює, що концепція власності, яка гарантується Конституцією, має визначатися самою Конституцією; така концепція власності в конституційному сенсі не може визначатися правовими нормами звичайних законів, що стоять нижче за Конституцію; значення конкретної гарантії власності не може визначатися на основі положень приватного права [25, 736].

Відтак, ототожнення “права власності” в контексті ст. 1 Протоколу та “приватноправового” її розуміння є помилковим, призводить до обмеженого тлумачення цього міжнародного стандарту й, відповідно, звуження прав особи, передбачених Конвенцією. Тому Суд тлумачить цей термін в значно ширшому сенсі й відносить до майна “рухомі та нерухомі речі, майнові та немайнові інтереси, такі, як акції, патенти, рішення арбітражу (вимоги, що ґрунтуються на рішенні суду – авт.), право на пенсію, право на масток, на стягнення орендної плати, економічні інтереси, пов'язані з веденням бізнесу, право займатися тою чи іншою професією, правомірне очікування застосування певних умов до індивідуальної ситуації, яка вимагає правового вирішення, право вимоги тощо” [12, 4].

З позиції Європейського Суду, об'єктом права власності є: речі, інше майно, майнові права та інтереси, інші активи, які мають певну економічну цінність (формування власної клієнтури, ліцензії на здійснення певної економічної діяльності). Правники відзначають, що Суд цілеспрямовано не окреслює чітких меж прав, гарантованих статтею 1, що дозволяє збільшувати спектр прав, які захищаються Конвенцією, враховуючи еволюцію суспільства та економічних умов держав-учасниць. За оцінками дослідників результатом такого підходу може стати перехід від поняття власності до значно ширшого поняття, яке включатиме всю сукупність інтересів економічного характеру [7].

Існуюча практика Європейського Суду відносить права до таких, що потрапляють у спектр ст. 1 Протоколу, за наявності трьох умов: наявності відчутної економічної цінності, можливості ідентифікації в матеріальному чи нематеріальному предметі, безумовної юридичної приналежності зацікавленій особі. [7] Виділяючи ці критерії, інше літературне джерело визначає, що Суд впровадив у практику такі критерії визначення явищ, що входять до поняття майна: по-перше, економічна цінність права чи інтересу; по-друге, адекватна визначеність об'єкта володіння; по-третє, право чи інтерес повинні бути належним чином закріплені в національному

законодавстві [25, 695].

З аналізу цих тверджень очевидно, що перші два критерії, хоч і відрізняються за формулюванням, все ж збігаються за змістом, тоді як третій у двох джерелах визначено по-різному. В першому випадку обов'язковим визнається наявність юридичного титулу, який підтверджує права особи на майно. Другий варіант критерію, який вимагає “закріплення права чи інтересу в національному законодавстві”, можна розуміти як наявність у законі норми, яка передбачає можливість існування того виду права (інтересу), який підлягає захисту. Це б означало, що далеко не всі майнові права чи інтереси можуть потрапляти у сферу дії ст. 1 Протоколу, адже відповідно до ч. 1 ст. 11 ЦК України цивільні права та обов'язки можуть виникати із дій осіб, що не передбачені актами законодавства, але за аналогією породжують цивільні права та обов'язки.

В результаті проблема коректного перекладу (на цей раз вже правової позиції Європейського Суду) знову зводиться до питання, які саме права захищаються в аспекті ст. 1 Протоколу: право власності чи майнові права? Оскільки позиція Суду чітко виражена в інших тлумаченнях і безспірно вказує на широке значення терміну “майно” в контексті обговорюваної статті Конвенції, остільки прийнятним має вважатися перший з наведених варіантів перекладу: одним з критеріїв віднесення права до такого, що захищається цією нормою, є безумовна юридична приналежність зацікавленій особі, тобто юридичне підтвердження факту, що оспорюване майнове право належить заявникові.

Широке тлумачення “права власності” Європейським Судом не відповідає класичному розумінню його як тріади правомочностей, яке формувалося в правових системах континентального типу. Однак сучасні тенденції доктринального аналізу права власності в країнах романо-германського права свідчать про істотні зміни в поглядах на поняття права власності. Висловлюються думки, що саме право власності має охоплювати будь-які права майнового характеру: речові, зобов'язальні, корпоративні. Відстоюється ідея про зникнення єдиного поняття права власності, розщеплення його на окремі “права власності”, які мають власний комплекс повноважень стосовно тих чи інших об'єктів” [9, 336].

На сьогодні, приміром, в німецькій цивілістиці превалює твердження про те, що об'єктом права власності можуть бути права на чужі речі [4, 58-61]. Німецьке цивільне уложення передбачає конкретні випадки використання конструкції “право власності на право”: по-перше, при переході права власності на гроші у безготівковій формі; по-друге, при переданні прав під заставу; по-третє, при встановленні узуфрукту на права (§§ 1068-1084, 1273-1296) [10, 291-294, 330-333]. Французький цивільний кодекс передбачає можливість встановлення узуфрукту щодо будь-яких видів рухомого чи нерухомого майна (ст. 581), а рухомим майном визнаються, серед іншого, зобов'язання, право на позов, право на рентні платежі (ст. 529) [8, 239, 229].

Подібні явища свідчать про розмивання грані в тлумаченнях права власності в романо-германській та англо-американській правових системах, про наближення існуючих в межах цих систем концептуальних підходів побудови системи майнових прав. Адже в англо-американському праві не існує розмежування “майнових прав” та “права власності”; останнє охоплює різні види майнових прав: основне майнове

право, що є аналогічним до традиційного континентального права власності (*ownership*), та інші майнові права, які по суті схожі з правами на чужі речі в системі континентального права. В юридичній літературі [3, 122] розрізняють, зокрема такі види “власності”, виділені в англійському праві: наявність з безумовним правом володіння та власності (право власності); орендне володіння (оренда за договором); утримання, що слугує (сервітут); довічне володіння (узуфрукт); право строкового утримання заставодержателя (застава). В правовій доктрині право власності конкретної особи розглядається як “пучок” суб’єктивних прав [9, 336], тому автори з країн загального права намагаються сформулювати універсальне визначення поняття власності шляхом складання переліку повноважень власника, який може бути досить широким. Приміром, до правомочностей власника відносять такі [15, 67; 13, 108]: право володіння як виключний фізичний контроль над річчю чи виключне право користування нею; право користування чи особистого використання речі; право управління, тобто право вирішувати, як і ким може бути використана річ; право на доходи, тобто на ті блага, які приносить реалізація двох попередніх повноважень; право на відчуження, споживання, витрату на свій розсуд, зміну чи знищення речі; право на гарантії від експропріації чи право на безпеку; право передавати річ іншим особам; право на безстроковість здійснення повноважень; право на кінцевий характер повноважень, тобто здійснення дій, які забезпечують відновлення порушених повноважень. А також обмеження правомочностей, що проявляються в забороні використання речі на шкоду іншим та можливості відібрати річ у рахунок сплати боргів. Конкретне право “власності” може охоплювати лише окремі із зазначених правомочностей, отже на одну й ту ж річ може існувати кілька прав “власності”.

Звісно, таке розуміння категорії “власність” впливає на тлумачення змісту ст. 1 Протоколу, тоді, як допущені внаслідок перекладу неточності “майно/власність” дають підстави для різнотлумачень і поглядів на положення ст. 1 Протоколу як на такі, що закріплюють виключно право власності як одне з непорушних прав особи.

Будь-яка правова категорія виражає й підсумовує одержані знання про право, надає якісної визначеності правовому науково-теоретичному мисленню, фіксує структуру фундаментальних знань про право й логіку їх розвитку, яка виявляється у формуванні, зв’язках і системі основних юридичних понять [5, 11]. Проблеми понятійного апарату належать до найважливіших напрямків розвитку будь-якої галузевої юридичної науки, адже правова наука використовує поняття в якості “нерухомих” форм і категорій, оскільки вони виступають результатом узагальнень загальних і спеціальних ознак тих явищ, які відображені в праві; їхня стабільність та незмінність дозволяє використовувати їх при побудові юридичних норм. Правові терміни, поняття є базовими категоріями, “свого роду сходинками, на які спираються більшість юридичних конструкцій” [11, 12]. Через це позначення одного й того ж явища різними термінами, так само, які і позначення різних правових явищ однаковими термінами унеможлиблюють розпізнавання правових категорій, спричиняють колізії в правозастосовній практиці.

Отже, буквальне сприйняття юридичних принципів та конструкцій, які не притаманні національній правовій системі, зокрема перенесення на категорію “право власності” ознак будь-якого права, що має економічний зміст, зумовлює розмивання

межі в розумінні речових та зобов'язальних прав, вносить дисгармонію в усталену концепцію абсолютних та відносних правовідносин. Безперечно сприйняття концепції “права власності” притаманне Європейському Суду означало б руйнацію традиційного розуміння права власності як речового права та перетворення його в хаотичну сукупність різноманітних за своєю природою прав майнового характеру. Як наслідок, будь-яке право, яке має економічну природу, повинно було б претендувати на такий самий правовий захист, як і право власності.

Тому, незалежно від використання в тексті ст. 1 Протоколу термінів “майно” і “власність”, які в праві України мають різне значення, всі положення статті слід тлумачити як такі, що захищають майнові права в найширшому значенні цього терміну. При цьому, необхідності відмовлятися від усталеного тлумачення права власності для забезпечення реалізації міжнародних стандартів немає, адже національна правова система має достатній арсенал категорій та засобів захисту різноманітних прав. Так, відомий термін “майнові права” повною мірою охоплює систему і речових, і зобов'язальних прав, які охороняються Конвенцією. А наявність міжнародного стандарту у ст. 1 Протоколу, що є обов'язковим для України, в якому передбачено захист будь-якого майнового права, зобов'язує Україну закріпити в Конституції принцип рівного захисту всіх майнових прав.

У зв'язку з цим, вказана термінологічна неточність, на наш погляд, має бути виправлена в процесі подальших коригувань автентичних перекладів текстів цих важливих міжнародних документів. Відповідно, у назві ст. 1 Протоколу має бути вказано, що вона присвячена захисту *майнових* прав, а в її тексті – проголошено, що кожна особа має право мирно володіти своїм *майном*; ніхто не може бути позбавлений свого *майнового права*, інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права.

Положення ж ст. 190 ЦК України, яке ототожнює майнові права зі споживною річчю та речовими правами, слід розцінювати як поширення на всі види майнових прав, які здатні виступати об'єктами цивільних правовідносин, правового режиму об'єктів права власності. Таке рішення не спотворює усталеного поняття права власності та не руйнує концепцію зобов'язальних і абсолютних прав, але вирішує проблеми цивільно-правового регулювання обороту майнових прав.

При цьому проблема майнових прав як об'єктів цивільних правовідносин залишається малодослідженою, надає широкі можливості для наукового пошуку, зокрема стосовно сутності майнових прав, їх класифікації, юридичних ознак, оборотоздатності та інших важливих для науки і практики питань.

Використані джерела:

1. Clayton R., Tomlinson H. The Law of Human Rights (2000), 1303
2. Алексеев С. С. Общая теория социалистического права: Применение права. Наука права. Курс лекций: учебное пособие. – Вып. 4 / ред.: Осипов Ю. К., Чиркин В. Е. – Свердловск: Сред.-Урал. кн. изд-во, 1966. – 203 с.
3. Богатых Е. Гражданское и торговое право (от древнеримского к современному российскому). – М.: Инфра-М, 2000. – 196 с.
4. Вавельская Л. Ю. Учение о вещных сделках по германскому праву. – М.: “Статут”, 2004. – 538 с.

5. *Васильев А. М.* Правовые категории: Методологические аспекты разработки системы категорий теории права. – М. : Юридическая литература, 1976. – 264 с.
6. *Викут М. А.* О юридической терминологии в гражданском процессуальном праве / Актуальные проблемы гражданского права и процесса : сборник материалов Международной научно-практической конференции. Вып. 1 / отв. ред. Д. Х. Валеев, М. Ю. Чельше. – М. : “Статут” – 461 с.
7. Вопросы применения Европейской Конвенции по правам человека. Гарантии имущественных прав. / сост. М. В. Лобов, Ю. Я. Чардина. Рук. программы С. А. Ганнушкина. – М., 2001. – Режим доступа: <http://www.memo.ru/hr/refugees/sem9rus/index.html>
8. Гражданский кодекс Франции (Кодекс Наполеона) / пер. с франц. В. Захватаев / предисловие А. Довгерт, В. Захватаев / Приложения 1-4: В. Захватаев / отв. ред. А. Довгерт. – К. : Истина, 2006. – 1008 с.
9. Гражданское и торговое право зарубежных государств : учебник / отв. ред. *Е. А. Васильев, А. С. Комаров.* – 4-е изд., перераб. и доп. – В 2-х т. – Т. 1. – М. : Междунар. отношения, 2006. – 560 с.
10. Гражданское уложение Германии. = Deutsches Bürgerliches Gesetzbuch mit Einführungsgesetz: ввод. закон к Гражд. уложению ; пер. с нем. / [В. Бергман, введ., сост.]; науч. редакторы – А. Л. Маковский [и др.]. – 2-е изд., доп. – М. : Волтерс Клувер, 2006. – 816 с.
11. *Денисевич Е. М.* Односторонние сделки в гражданском праве российской Федерации: понятие, виды и значение : дисс. ... канд. юрид. наук. – Екатеринбург, 2004. – 164 с.
12. Европейская Конвенция о защите прав человека и основных свобод. Право на собственность: Сборник. – М., 2002. – 217 с.
13. *Канзафарова И. С.* Гражданское и торговое право зарубежных стран : учебн. пособ. – Харьков, 2003. – 352 с.
14. *Косак В.* Проблеми удосконалення поняттєвого апарату в Цивільному кодексі України / Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні : матеріали XIII регіональної науково-практичної конференції 8-9 лютого 2007 р. – Львів : Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2007. – 629 с. – С. 287-289.
15. *Кулагин М. И.* Предпринимательство и право: опыт Запада / предисл. и науч. ред. : Суханов Е. А. – М. : Дело, 1992. – 144 с.
16. *Малько А. В., Нырков В. В.* Исследование парных юридических категорий как методологический ресурс поведения / Теоретико-методологические проблемы права. Вып. 2. / под. ред. М. Н. Марченко. – МГУ им. М. В. Ломоносова. – М. : ИКД – “Зерцало-М”, 2007. – 392 с.
17. *Нагнибіда В. І.* Речові права на чуже майно: порівняльно-правовий аспект : дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.03. – К., 2010. – 231 с.
18. *Недбайло П. Е.* Введение в общую теорию государства и права (предмет, система и функции науки). – Киев : Вища шк., 1971. – 160 с.
19. Права людини і громадянина в афоризмах і прислів'ях: праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина НДІ державного будівництва і місцевого самоврядування АПРН України. Серія II. Коментарі прав і законодавства. Вип. 2 / ред. кол. П. М. Рабінович та ін. – К. : Атіка, 2001. – 112 с.
20. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 30. – Ст. 260
21. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції: Закон України від 17 липня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 40. – Ст. 263
22. *Саватьє Р.* Теория обязательств / перевод с франц. и вступ. ст. докт. юрид. наук Р. О. Халфиной. – М. : “Прогресс”, 1972. – 440 с.
23. *Халфина Р. О.* Общее учение о правоотношении. – М. : Юридическая литература, 1974. – 351 с.
24. *Шабалин В. А.* Методологические вопросы правоведения. – Саратов : Изд-во Саратовского университета, 1972 – 226 с.
25. *Шевчук С.* Судовий захист прав людини: Практика Європейського Суду з прав людини у контексті західної правової традиції. – Вид. 2-е, випр., до. – К. : Реферат, 2007. – 848 с.

Шимон С. И. Соотношение понятий “имущественные права” и “право собственности” в национальном и международном праве, и праве зарубежных стран

В работе рассматриваются терминологические проблемы категорий “имущественные права” и “право собственности” в национальном праве, праве зарубежных стран и практике Европейского суда по правам человека; обосновывается целесообразность корректирования аутентичного текста перевода статьи 1 Протокола № 1 Конвенции о защите прав человека и основных свобод, закреплении в национальном законодательстве Украины принципа равной защиты всех видов имущественных прав, а также распространение правового режима объектов права собственности на все имущественные права.

Ключевые слова: право собственности, имущественные права, объекты имущественных прав, защита имущественных прав Европейским Судом по правам человека.

Shimon S. Co-relation of Concepts “Pecuniary Rights” and “Property right” in National and International Laws and in Foreign Legal systems

Publication covers terminological problems of concepts “Pecuniary Rights” and “Property right” in national law, law of foreign countries and in practice of European Court of Human Rights; grounding of suitability for correction of authentic translated text of Article 1 of Protocol № 1 in Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, for consolidation of fundamental rule of equal defense of all types of pecuniary rights in the legislation of Ukraine, and also about extension of legal mode of property rights’ objects on all pecuniary rights.

Keywords: property right, pecuniary rights, objects of pecuniary rights, defense of pecuniary rights in European Court of Human Rights.

ТРУДОВЕ ПРАВО

Маринич Л. В.

Східноєвропейський університет економіки і менеджменту

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ СПОРІВ ТА КОНФЛІКТІВ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

У статті здійснений історико-правовий аналіз законодавчого регулювання трудових спорів та конфліктів. Приділена увага питанням примирних комісій та трудового арбітражу, а також створенню спеціалізованих судів з питань вирішення трудових спорів.

Ключові слова: трудовий спір, трудовий конфлікт, страйк, трудовий арбітраж, примирна комісія.

Неухильне зростання кількості підприємств різних форм власності і господарювання суттєво загострює проблему захисту законних прав найманих працівників. Особливо це стосується невеликих підприємств, на яких як правило відсутні профспілкові організації, не створюються комісії з трудових спорів, а також відсутні органи, які мають захищати інтереси працівників. Створення ефективної системи вирішення трудових розбіжностей за умов ринкової економіки передбачає ретельне дослідження вітчизняного правового досвіду у цій частині. Цей правовий досвід став формуватися практично одночасно з зародженням трудового права як самостійної правової галузі, причиною виникнення якої виявилася необхідність захисту осіб найманої праці від надмірної експлуатації й запобігання тим самим